

HELSINGIN HOVIOIKEUS

PL 76, Radanrakentajantie 5

00521 Helsinki

Puhelin (09) 15961, telefax (09) 1596 212 kirjaamo

Sähköpostiosoite helsinki.ho@om.fi

17.2.2004

17. 02. 2004
Oel 32, 41, 2002
OM028:00 / 2002

Oikeusministeriölle

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 15.1.2004 OM 32/41/2002

Asia: Lausunto ihmissalakuljetusta, lapsipornografiaa ja Palermon yleissopimuksen lisäpöytäkirjoja koskevasta työryhmän loppumietinnöstä 2003:13

Helsingin hovioikeus esittää lausuntonaan laittoman maahantulon ja maassa oleskelun järjestämisen sekä lapsipornografian osalta kunnioittaen seuraavan.

Yleistä

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti laatinut ehdotuksen Suomen kansainvälisten velvoitteiden edellyttämistä rikoslain muutoksista laittoman maahantulon järjestämistä ja lapsipornografiaa koskeviin sääntelyihin.

Hovioikeus kannattaa jäljempänä ilmenevin huomautuksin pääosiltaan työryhmän mietinnössä ehdotettuja muutoksia.

Yksityiskohtaisia kommentteja

1. Laki rikoslain muuttamisesta

1 luvun 11 §. Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Hovioikeudella ei ole huomautettavaa ehdotusten johdosta.

17 luvun 7, 8 ja 8a §. Valtionrajarikos ja laittoman maahantulon järjestämien

Hovioikeudella ei ole huomautettavaa ehdotusten johdosta.

17 luvun 18 §. Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen

Ehdotus perustuu tämän ja seuraavan pykälän osalta oleellisesti Euroopan unionin neuvoston puitepäätökseen. Hovioikeudella on ollut käytössään unionin virallisessa lehdessä julkaistu suomennos (L 13/44, 20.1.2004).

Puitepäätöksen 1 artiklassa olevien määritelmien mukaan lapsipornografialla tarkoitetaan myös kuvallista pornografista aineistoa, joka kuvaa tai esittää aikuista henkilöä, joka vaikuttaa lapselta, sekä myös todellisuudenmukaisia kuvia lapsesta, jota ei ole olemassa. Tällaista ei-autenttista aineistoa ei ole ainakaan nimenomaisesti otettu huomioon ehdotuksessa vaan siihen otettu lapsen määritelmä viittaa siihen, että on ajateltu vain autenttisia lapsenkuvia. Kun jäsenvaltio puitepäätöksen mukaan vain tietyissä tapauksissa voi vapauttaa valmistajan tai hallussapitäjän rikosoikeudellisesta vastuusta lainkohtaa pitäisi täydentää määräyksillä piirtämällä tai muulla animaatiolla valmistetusta aineistosta.

Mietinnössä on puitepäätöksen antamalla mahdollisuudella esitetty, että kriminalisointi ei koskisi aineistoa, jossa kahdeksantoista vuotta täyttänyt esittää lasta. Hovioikeuden käsityksen mukaan lainsäädännöllä pitäisi viestittää, että kaikkalainen lapsipornografia on tuomittava. Sen vuoksi hovioikeus esittää harkittavaksi olisiko myös tällaisen aiheiston levittäminen säädettävä rangaistavaksi.

Ehdotetun pykälän 4 momentin mukaan lapsena pidetään kahdeksaatoista vuotta nuorempaa henkilöä sekä henkilöä, jonka ikää ei voida selvittää, mutta jonka on perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksaatoista vuotta nuorempi. Ilmaisun ”perusteltua syytä” voi harhaanjohtavasti viitata kvalifioituun tietämykseen. Hovioikeuden käsityksen mukaan lainkohdassa riittäisi toteamus, että lapsena pidetään kahdeksaatoista vuotta nuorempaa henkilöä. Kysymys sitä, onko tekijä tietänyt tai onko hänen pitänyt tietää, että kuvattu henkilö on kahdeksaatoista vuotta nuorempi ratkaistaisiin harkittaessa tavalliseen tapaan tekijän tahallisuutta.

Pykälän 5 momentin osalta hovioikeus esittää harkittavaksi, onko ehdotettu poikkeus aiheellinen ottaen huomioon kuinka helposti lapsen luvalla otettu kuva voidaan levittää esimerkiksi internetin kautta. Tekijän ikä ja muut tapaukseen liittyvät seikat voidaan yksittäistapauksessa yleisten sääntöjen mukaan ottaa huomioon rangaistusta määrättäessä.

18 a §. Törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen

Kuten mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, puitepäätöksen mukaan 5 - 10 vuoden rangaistuksia on voitava tuomita silloin kun uhri on lapsi, joka ei ole saavuttanut kansallisen lain mukaista seksuaalista itsemääräämisoikeutta koskevaa suojaikärajaa ja jos rikokseen voi liittyä vähintään yksi seuraavista seikoista: rikoksentekijä on tahallisesti tai piittaamattomuudesta vaarantanut uhrin hengen, rikoksen teossa on käytetty törkeätä väkivaltaa tai rikoksesta on aiheutunut lapselle vakavaa vahinkoa taikka jos rikos on tehty osana yhteisessä toiminnassa 98/733/YOS tarkoitetun rikollisjärjestön toimintaa. Mietinnössä todetaan, että mainitut asianhaarat eivät parhaalla mahdollisella tavalla sovi perusteiksi, joiden vuoksi teko on arvioitava törkeäksi. Edelleen todetaan, että kuvan perusteella on vaikea arvioida, onko kuvan valmistuksessa todella käytetty törkeää väkivaltaa. Hovioikeuden käsityksen mukaan puitepäätöksessä ei ole kysymys siitä, mitä kuva esittää, vaan siitä millä tavalla aineisto on valmistettu ja onko toiminta osa rikollisjärjestön toimintaa. Ehdotettu pykälä ei vastaa puitepäätöstä ja se on muutenkin epämääräinen ja käytännössä vaikea soveltaa. Hovioikeus esittää, että ehdotettu pykälä korvattaisiin puitepäätöksen edellyttämillä määräyksillä.

18 b §. Kuvaohjelman laiton esittäminen tai levittäminen alaikäiselle

Hovioikeudella ei ole lausuttavaa ehdotuksen johdosta.

19 §. Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito

Hovioikeus viittaa siihen, mitä edellä on lausuttu 18 §:n 5 momentista.

24 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Hovioikeudella ei ole huomautettavaa.

2. Laki pakkokeinolain muuttamisesta

Hovioikeus kannattaa ehdotusta eikä yhdy työryhmän eri mieltä olevan jäsenen kannanottoon.

Lakiehdotukset 3 - 6

Hovioikeudella ei ole huomautettavaa lakiehdotusten johdosta.

Hovioikeudenlaamanni

Ukko Kiviharju

Kansliapäällikkö

Kristina Kahlas-Capodistrias

Lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Mats Wiklund.